

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi tietyn kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2271/96 täydentävistä säännöksistä

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä helmikuuta 1998 lähettäessään hallituksen esityksen 244/1997 vp laiksi tietyn kolmannen maan lainsäädännön soveltamisen ekstraterritoriaalisilta vaikutuksilta sekä siihen perustuvilta tai siitä aiheutuvilta toimilta suojautumisesta annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2271/96 täydentävistä säännöksistä valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Päivi Kaukoranta, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Kirsi Salo, oikeusministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Antero Jyränki
- professori Martti Koskenniemi
- professori Raimo Lahti.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä säädettäväksi ehdotettu laki sisältää rangaistussäännökset Euroopan unionin neuvoston hyväksymän asetuksen (EY) N:o 2271/96 (ns. antiboikottiasetus) 2 ja 5 artiklan määräysten rikkomisesta. EY:n komissiolle kyseisen asetuksen mukaan annettavat tiedot toimitettaiisiin lain perusteella Suomessa asianomaiselle ministeriölle eli nykyisin ulkoasiainministeriölle. Sen tulisi ilmoittaa Suomen säädöskokoelmassa julkaistavalla ilmoituksella, missä asetuksen liitteessä lueteltujen säädösten tekstit ovat yleisön nähtävillä ja mistä ne ovat saatavissa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.1998.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa mainitaan antiboikottiasetuksen perustuvan Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen. Ehdotettu laki ei laajenna sopimuksen kautta Suomea sitovia määräyksiä eikä laajenna viranomaisen valtuuksia puuttua omaisuuden suojaan, minkä vuoksi lakiehdotus voitaneen käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Säätämisyjärjestysarvio

Esityksessä on kysymys EY:n ns. antiboikotti-asetusta täydentävistä kansallisista säännöksistä. Perustuslakivaliokunta on käsitellyt antiboikottiasetusta ehdotuksen tasolla lausunnossa 28/1996 vp.

Antiboikottiasetus on yhteisön asetuksena sellaisenaan sovellettavissa ilman erillisiä kansallisia täytäntöönpanotoimia. Asetuksen 2 ja 9 artikla vaativat kuitenkin tiettyjen täydentävien kansallisten säännösten antamista.

Valtiosääntöoikeudelliselta kannalta merkitystä on etenkin lakiehdotuksen 3 §:n rangaistussäännöksellä. Se liittyy antiboikottiasetuksen 9 artiklaan, jossa on asetettu jäsenvaltioille kriminalisointiveloite. Esityksessä ehdotettu rangaistussäännös sisältää antiboikottiasetuksen rikkomista koskevan tunnusmerkistön ja rikkomisesta aiheutuvat rangaistusseuraamukset. Tunnusmerkistö on siten avoin, että tekijän määrittely saa sisältönsä antiboikottiasetuksen 11 artiklasta sekä teon määrittely osin asetuksen 1 ja 2 artiklasta, osin 5 artiklasta.

Hallitusmuodon 6 a §:n mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Tämä pykälä sisältää esitöidensä mukaan rikosoikeudellisen legaliteettiperiaatteen tärkeimmät osat. Perusoikeusesityksen perustelujen mukaan kunkin rikoksen tunnusmerkistö olisi soveltajan kannalta riittäväällä täsmällisyydellä ilmaistava laissa (HE 309/1993 vp, s. 50). Perustuslakivaliokunta täsmensi mietinnössään ns. blankorangaistussäännöksille hallitusmuodon 6 a §:stä johtuvia vaatimuksia (PeVM 25/1994 vp, s. 8/I) katsomatta kuitenkaan, että hallitusmuodon 6 a § estää ehdottomasti tällaisten säännösten käytön (ks. myös PeVL 15/1996 vp sekä 4 ja 20/1997 vp).

Valiokunta on pitänyt tämän perustuslainkohdan estämättä mahdollisena säätää esimer-

kiksi säännöstelyrikosta koskevan rikoslain säännöksen muuttamisesta niin, että se ulottuu yleisesti tietyt tunnusmerkit täyttäviin EY:n perustamissopimuksen nojalla annettuihin EY:n pakoteasetuksiin. Valiokunnan arvioon vaikutti muun muassa sääntelyn liityntä Suomea velvoitaviin ja suoraan sovellettaviin EY:n pakoteasetuksiin (PeVL 4/1997 vp). Lakiehdotuksen 3 §:llä on samantapainen välitön ja kiinteä yhteys antiboikottiasetukseen. Aiemman kannanottonsa mukaisesti valiokunta katsoo lakiehdotuksen 3 §:n täyttävän hallitusmuodon 6 a §:stä johdettavat vähimmäisvaatimukset.

Säännöksen sisällöstä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että antiboikottiasetuksen 5 artiklassa tarkoitettussa kiellossa viitataan suomenkielisen tekstin mukaan tahallisuuteen tai tahalliseen laiminlyöntiin. Tähän nähden lakiehdotuksessa asetettaisiin tiukempi, myös törkeän huolimattomuuden kattava rangaistussäännös. Kyseisen artiklan suomenos ei kuitenkaan ole aivan onnistunut. Suomenkielinen versio näyttää viittaavan syyksi luettavuuden asteeseen, kun muissa kieliversioissa erottelu on tehty sen mukaan, onko kysymyksessä aktiivinen tai passiivinen asetuksen vastainen suhtautuminen. Tämän mukaisesti myös Ruotsissa on asetuksen 2 ja 5 artiklassa tarkoitettu teko säädetty rangaistavaksi niin tahallisenä kuin törkeästi huolimattomuudesta.

Lakiehdotuksen 4 §

Lakiehdotuksen 4 § koskee ilmoitusta siitä, missä antiboikottiasetuksen liitteessä lueteltujen säädösten tekstit ovat nähtävinä ja mistä ne ovat saatavissa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että asetus ei tarkoita pelkästään Yhdysvaltain lainsäädäntöä, vaan myös sille perustuvia ja siitä johtuvia toimia. Siksi voi olla mahdollista, että tällainen toimi sisältää esimerkiksi Yhdysvaltain valtiovarainministeriön tai korkeimman oikeuden tulkinnan kyseisistä laeista. Saattaa olla asiallisesti legaliteettiperiaatteen kannalta yhtä merkittävää tiedottaa tällaisesta toimesta kuin varsinaisesta lainsäädäntömuutoksesta.

Valiokunta korostaa tällaisen ilmoittamisen tärkeyttä ja tähdentää, että asianomaisten henkilöiden on lisäksi annettava suullisesti kysyjien tarvitsemia tietoja. Jo ilmoituksesta tulee näkyä, mihin tietoja haluavat — jotka ovat lähinnä suomalaisia yrityksiä — voivat ottaa yhteyttä.

Lakiteknisesti on syytä huomata, että ehdotuksessa viitataan hallitusmuodon 20 §:n 2 momenttiin. Viittaus on paitsi osin epätasällinen, myös nykyisessä tilanteessa epätarkoituksenmukainen. Jos perustuslakia uudistetaan asiasta annetun esityksen (HE 1/1998 vp) pohjalta, viittaus käy merkityksettömäksi (vrt. PeVM 4/1997 vp). Toisaalta tämän kaltainen pykäläviittaus ei ole

välttämätön asian yksilöimiseksi. Näistä syistä valiokunta ehdottaa, että pykälän loppu muutetaan esimerkiksi seuraavasti: "... julkaistaan asianomaisen ministeriön ilmoituksella Suomen säädöskokoelmassa".

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
vpj. Johannes Koskinen /sd
jäsen. Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Marjut Kaarilahti /kok
Valto Koski /sd
Heikki Koskinen /kok

Johannes Leppänen /kesk
Jukka Mikkola /sd
Paavo Nikula /vihr
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /va-r
vjäs. Jouko Jääskeläinen /skl
Vuokko Rehn /kesk.

